

2019-05-07

Arbetsmarknadsdepartementet
Statsrådet Ylva Johansson
Statsrådet Åsa Lindhagen

Behov av snabbutredning om möjligheterna att flytta samordningsansvaret för nyanländas etableringsinsatser till kommunerna

Med anledning av den pågående omställningen av Arbetsförmedlingen och myndighetens minskade lokala närvaro vill SKL lyfta det brådskande behovet av att se över hur mottagande och etablering av nyanlända får en fungerande ordning i hela landet. SKL önskar att regeringen skyndsamt utreder förutsättningarna för att samordningsansvaret för nyanländas etableringsinsatser kan flyttas till kommunerna från Arbetsförmedlingen. SKL vill samtidigt betona att en sådan ordning bygger på att Arbetsförmedlingen även fortsatt har ett tydligt uppdrag i etableringen genom ansvaret att tillhandahålla arbetsmarknadspolitiska insatser till nyanlända och som aktiv samverkanspart till kommunen.

Vikten av ett fungerande mottagande i hela landet och Arbetsförmedlingens omställning talar ytterligare för en ny ordning

Arbetsförmedlingen har ansvar för att nyanlända invandrare erbjuds insatser som syftar till att underlätta och påskynda deras etablering i arbets- och samhällslivet. Arbetsförmedlingen ska samordna etableringsinsatserna och vara stödjande och pådrivande i förhållande till berörda parter. Kommunen har ansvar för praktisk hjälp i samband med bosättning, samhällsorientering och sfi. Under de senaste åren har också den övriga kommunala vuxenutbildningen fått betydligt större åtaganden för målgruppen på grund av inriktningen i den nationella arbetsmarknads- och utbildningspolitiken.

Sedan 2016 är alla kommuner skyldiga att ta emot nyanlända för bosättning. Att det finns en lokal aktör med ansvar för samordning för nyanländas etableringsinsatser är avgörande för att mottagandet och integrationen ska fungera över hela landet. SKL får dock återkommande signaler som visar att Arbetsförmedlingens samordningsuppdrag inte fungerar ändamålsenligt.

Redan idag saknar Arbetsförmedlingen kontor i en fjärdedel av landets kommuner och har succesivt sedan etableringsreformens införande minskat personalresurserna inom etableringsuppdraget i förhållande till antalet inskrivna. Den vägledning till nyanlända som behövs för såväl praktiska frågor som för planering och uppföljning av insatser ges inte i tillräcklig grad. Kommuner vittnar om långa ledtider för att komma igång med insatser, att nyanlända behöver stöd för att använda Arbetsförmedlingens digitala

tjänster och att nyanlända i sin etableringsplan inte erbjuds tillräckligt kvalitativa eller effektiva insatser, många gånger *inga* andra insatser än sfi. Resultatet i etableringen visar också på stora skillnader på kommunnivå avseende hur många nyanlända som går till jobb eller studier efter etableringsprogrammets två år¹.

Arbetsförmedlingens inriktningsbeslut från 15 april innebär att tidigare förslag om att myndigheten ska ha 106 egna kontor är fastställt². Det betyder att Arbetsförmedlingen endast kommer att ha kontor i en tredjedel av landets kommuner med sammanlagt minskade personalresurser och således ytterligare sämre förutsättningar att genomföra samordningsuppdraget inom etableringen.

Många kommuner lyfter att det skulle vara mer naturligt att kommunerna har samordningsansvaret för etableringsinsatserna. Kommunerna har den lokala organisationen som krävs för en framgångsrik integration, ansvar för flera av de insatser som ingår i etableringen samt nära kontakter med lokalt näringsliv och civilsamhälle som kan tillhandahålla de arbetsnära insatser och nätverk som nyanlända behöver för etablering i samhälls- och arbetsliv. Inte minst har kommunerna starka incitament att lyckas. Misslyckad integration leder till att nyanländas arbetskraft inte tas till vara, ökad social utsatthet och skenande kostnader för arbetslöshet och försörjningsstöd.

Mot bakgrund av de brister som finns i systemet idag och den beslutade inriktningen att Arbetsförmedlingen ska finnas på färre orter och arbeta mer på distans via digitala kanaler, är det angeläget att nuvarande ansvarsfördelning i etableringen omprövas. SKL önskar att regeringen skyndsamt utreder förutsättningarna för att kommunerna kan få uppdraget att samordna etableringsinsatserna till nyanlända och att Arbetsförmedlingens uppdrag att samverka med kommunerna och tillhandahålla arbetsmarknadspolitiska insatser till nyanlända tydliggörs. Snabbutredningen behöver därför omfatta vad som kan ingå i ett kommunalt samordningsuppdrag och Arbetsförmedlingens fortsatta roll, samt resursfördelningen mellan stat och kommun.

Exempel på vad som kan utredas att ingå i kommunernas samordningsansvar

- Ta emot den nyanlända för inskrivning och lämna underlag till Arbetsförmedlingen för beslut om inskrivning i etableringsprogrammet.
- Tillsammans med den nyanlända genomföra en kartläggning och upprätta en planering. Planen delges och vid behov kompletteras i samråd med Arbetsförmedlingen.
- Vägleda, motivera och stödja den arbetssökande i sin planering och genomförande av planen.
- Kontinuerligt följa upp insatserna och vid behov tillsammans med den nyanlända och Arbetsförmedlingen revidera planeringen.

¹ År 2017 jobbade eller studerade 36 procent av de nyanlända 90 dagar efter avslutad etablering. Resultatet på kommunnivå varierade mellan 5 och 90 procent.

² <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/arbetsformedlingens-omstallning/nyheter-omstallningen/2019-04-15-inriktningsbeslut-klart-om-arbetsformedlingens-framtida-kontorsnat>

- På lokal eller regional nivå kontinuerligt inventera och ta initiativ för att utveckla insatser efter målgruppens behov. Det kan t. ex. vara att utveckla kurser inom vuxenutbildningen, ta fram praktikplatser och lokala jobbspår i samverkan med lokala arbetsgivare och andra aktörer samt föra en strategisk dialog med Arbetsförmedlingen om vilka arbetsmarknadspolitiska insatser myndigheten ska tillhandahålla i etableringen.
- Uppdraget kan genomföras i samverkan mellan flera kommuner och/eller regionen. Det gäller såväl samordningsuppdraget i sig, som utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser som kan ingå i planen.

Exempel på vad Arbetsförmedlingens fortsatta uppdrag för nyanlända bör innehålla

- Med underlag från kommunen fatta beslut om inskrivning i etableringsprogrammet och fortsatt ansvar för att ge underlag till Försäkringskassan för beslut om etableringsersättning.
- Ha en hög grad av tillgänglighet gentemot kommunen – det ska alltid finnas en ansvarig part för kommunen att kontakta i så väl ärenden kring enskilda arbetssökande som i övergripande samverkans- och strategiska frågor.
- Tillhandahålla och följa upp arbetsmarknadspolitiska insatser i den nyanländes plan. Det kan t.ex. handla om branschvalidering, arbetsmarknadsutbildningar, handledarbidrag vid praktik, olika former av anställningsstöd, beslut om nystartsjobb, eller insatser från kompletterande aktörer.
- Göra lokala och regionala analyser tillsammans med kommunerna om vilka insatser som målgruppen behöver, vilka insatser som ger bra effekt och om det finns insatser som saknas.
- Tillhandahålla en digital infrastruktur som möjliggör en effektiv uppföljning och administration inklusive informationsöverföring mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen.

Ersättning till kommunerna för utökad uppdrag

För att flytta samordningsansvaret till kommunerna behöver staten omfördela resurser. En inriktning för ersättningsmodellen bör vara att varje kommun erhåller en grundersättning och en ersättning per mottagen nyanländ för att säkerställa såväl en grundorganisation och kapacitet i förhållande till omfattning i mottagandet.

SKL ser fram emot en fortsatt dialog och medverkan i en översyn av samordningsansvaret som omfattar såväl kommunens roll och ersättning som Arbetsförmedlingens fortsatta ansvar.

Sveriges Kommuner och Landsting

Anders Knape, ordförande